

הלכות ומנהגים לרבינו יעקב וויל

הלכות ומנהגים אלו לרבינו יעקב וויל [מהרי"ו] מדפיס אני ע"פ שני כתבי-יד :

1. כ"י פרנקפורט דמיין 8° 94 מאוסף מרצבכר, מכון לתצלומים ירושלים 25916.
בראש הלקט נכתב בכ"י : „ליקוטי מדרשו' מה"ר יעקב וויל תלמיד מובהק דמהרי"י
סג"ל". בקובץ כתב היד נמצאים גם ספר מנהגים ותשובות מהרי"ל ועוד. ציינתיו
כ"י=פ.

2. כ"י וינה 77, מכון תצלומים 1442, אף בו מנהגים ותשובות למהרי"ל, ודומה
בנוסחאותיו לכ"י=פ. ציינתיו כ"י=ו.

אל ההלכות ומנהגים הוספתי כמה תשובות של רבינו שטרם נדפסו, והיו מפוזרות
בכמה כ"י וכפי שצינתיו במקורות.

את התייחסותם של המנהגים לרבינו מהרי"י השתדלתי להוכיח בחלק גיכר
מהמקורות וההשוואות אותן ציינתי בהערותי. כמה מהמנהגים מופיעים בשם רבינו
בספרי בני דורו ופוסקים אחרים, כגון המובא בסעיפים כא כב כג בהלכות נסילת ידים,
מופיע בשם „ליקוטי מהרי" וויל" בספר המנהגים למהרי"ל. אחדים מההלכות ומנהגים
חופפים לאשר כתב רבינו בספר תשובותיו וב„דינין והלכות" שנדפסו בסוף התשובות.
השתדלתי לציין כל זאת.

גם מוכח הדבר ממה שכתב מהרי"י מינץ בתשובותיו כי רבינו נמשך תדיר אחרי
מהר"מ מרוטנברג בפסקיו. והדבר ידוע לבקאים בתשובות ופסקי רבינו. ואף בהלכות
ומנהגים אלו בא הדבר לביטוי, ומקורן של חלק מההלכות הוא ספר התשב"ץ תלמיד
מהר"ם.

את ההלכות ומנהגים אלו של רבינו יעקב וויל, עליו כתב המהרש"ל : שהיה ראש
בין האחרונים ומימיו שתו כל הבאים אחריו (יש"ש גיטין), מקדיש אני בהערצה
לזכרו הברוך של ראש הישיבה הגדול, אשר היה בדורנו בבחינת ראש בין האחרונים,
ומימיו שותים כל הבאים אחריו.

א. אין לומר לגויה להביא שיכר או שום דבר מחוץ לעירוב בשבת, ואם הביאה לו על
דיבורו אסור לשותות¹. ומכ"ש שאין לומר לגויה לישא תינוק לבית הכנסת².

א. פ=עמוד תקיד. ו=דף 45, א.

1 עיין תוס' ב"ק פ, ב ד"ה אומר וז"ל : ואפילו איסורא דרבנן אורי"י שאין להתיר משום מצוה אחרת
ע"י נכרי כגון להביא ספר דרך כרמלית כדי ללמוד בו, דדוקא מילה דהיא גופא דחי שבת שרי ע"י
נכרי וכו', וכ"כ התוס' בגיטין דף ה, ב ד"ה אע"ג. ובטוש"ע סי' שז דיש מתירין כל לצורך מצוה,
ובלקט יוסף עמ' 64 כתב : ועל דבר התמין בשבת, אם יש להתיר לומר לגוי להביא דרך מבואות
שאינן מעורבות, דע לך כי מ"ו דודי הקדוש מהרי"ר אהרן ז"ל התירה לתפושים בכה"ג, וטעם ידעתי
ואינה ראייה מספקא כ"כ וכו' ואם נהגתם היתר בשכר ולחם, כה"ג בשאר מדינות לא נהגו היתר וכו'
ע"ש. ועיין בשו"ת מהרי"ל סימן קט.

2 עיין משנה ברורה סי' שלא סק"כ דאפי' לצורך מילה אסור להביא את התינוק ע"ש.

- ב. כשרוחצין ידיהם אל ינגב א"כ ניער ידיו מן המים דלא ליהוי מלבן¹. מים חמים אין להניח בתוכ' לחם בשבת דהוי מבשל, וכן כת' רא"ם².
- ג. אין לטלטל אבנים ועצים אפילו לצורך כיון דלא הו' כלי, ובהא כל אפי שוין¹. ומשום הכי נ"ל דאי' ליקח שרביט להכות בו תינוק.
- ד. אין להניח בשבת כר וכסת על החמין דהוי הטמנה¹.
- ה. השדכנים בשביל שכר, אין לדבר שדכנות בשבת דכת' מהר"ם תינוק ללמדו ספר אבל אין להזכיר מעות¹.
- ו. אסור בשבת למדוד א"כ הניח דבר בתוך המידה כגון אגוז או כה"ג¹.
- ז. בגדים ארוכים אסור להגביהם בשבת דא"ר דחייב חטאת¹.
- ח. נשים חייבי' בג' סעודות¹.
- ט. כשהציבור אמרו ברכו אפי' יחיד אסור במלאכה¹, ולא יתפלל מנחה אח"כ².
- י. פ=עמוד תקיד. ו=דף 45, א.
- 1 כ"ה דברי המרדכי פט"ו משבת בשם מהר"ם מרוטנבורג, ושבלי הלקט בשם ספר יראים והובאו דבריהם להלכה בשו"ע או"ח סי' שב סק"י וע"ש ברמ"א מג"א סקכ"א ומשנה ברורה סקמ"ט ע"ש.
- 2 היינו אפי' בכלי שני, דכ"ה דעת הרא"ם שהובאה בטוש"ע או"ח סי' שיח סק"ה דמשום דיש דברים המתבשלים אפי' בכלי שני מפני שהם רכים ואין אנו בקיאים בזה ע"ש.
- ג. פ=עמוד תקיד. ו=דף 45, א.
- 1 דכל מוקצה מחמת עצמו אסור אפי' לצורך גופו, וכן נפסק להלכה בשו"ע או"ח סי' שח סק"ו.
- ד. פ=עמוד תקיד.
- 1 עיין טור ושו"ע או"ח סי' רנז ס"ח. דאע"פ שהבגדים אינם מוסיפים הבל מחמת עצמם, מ"מ כיון שמחמת אש שתחתיהם מוסיפים הבל אסור, ומיהו דוקא כשהבגדים נוגעים בקדרה, ע"ש.
- ה. פ=עמוד תקיד. ו=דף 45, א.
- 1 עיין שבת קנ, א: משדכין על התינוקות ליארס בשבת ועל התינוק ללמדו ספר וללמדו אומנות, דאמר קרא ממצוא חפצך ודבר דבר, חפצך אסורים חפצי שמים מותרין עכ"ל הגמ'. ובטוש"ע סי' שו ס"ו בשם מהר"ם דהותר דווקא לדבר אם רוצה להשתכר, אבל להזכיר סכום השכירות אסור, ועיין בבה"ל שם אם מותר לשכרו בלי הזכרת הסכום ע"ש. וראה תשובת רבינו בענין שכר שבת שפירסמתי במורית" שנה ששית גליון ח—ט ובמש"כ.
- ו. פ=עמוד תקיד. ו=45, א.
- 1 טור או"ח סי' שו בשם הראב"ה ומהר"ם מרוטנבורג.
- ז. פ=עמוד תקיד. ו=דף 43, א.
- 1 היינו כשיוצא כך לרה"ר, וכן כתב רבינו בדינין והלכות סי' כו שבסוף שו"ת רבינו, והוא מגמ' שבת קמז, ב: היוצא בטלית מקופלת וכו', ועיין רש"י ותוס' שם ובטוש"ע או"ח סי' שא.
- ח. פ=עמוד תקיד.
- 1 כ"ה בשו"ת רבינו סוף סימן קצג, מפני שאף הן היו באותו הנס, כוונתנו בנס של המן במדבר, וכ"כ הר"ן והמרדכי בפרק כל כתבי בשם ר"ת, וכ"כ הבי"א או"ח סי' רצא בשם שבלי הלקט דעל כולם נאמר אכלוהו היום, ע"ש.
- ט. פ=עמוד תקיד. ו=דף 42, א.
- 1 כ"כ הרא"ש סוף פ"ב דשבת, שקבלת שבת תלויה בתפילת ערבית. וכן פסקו בטור ובשו"ע או"ח סי' רסג, וכתב בב"י דלדידן הוי אמירת מוזמר שיר ליום השבת כענין ברכות ידיהו. ובמשנה ברורה סקל"א הביא בשם דרך חכמה שבמקומות שנוהגין לומר לכה דודי ומסיימין בואי כלה הוי קבלת שבת ממש.
- 2 וכ"פ בשו"ע או"ח סי' רסג סט"ו. וראה בהלכות ומנהגי מהר"ש סי' קסז, ובשו"ת מהרי"ל החדשות

הלכות ומנהגים לרבינו יעקב וויל

רצה

י. המניחין אבן על גבי קער' אסור לטלטלו בשבת דאמרינן דווקא בשוכח אבל לא במניה¹.
יא. אין להניח בגד ע"ג חתך משום צובע¹, או כששותין יין אדום שלא לצבוע המפה²,
וכשתותך אצבע אין לדחוק כדי שיצא דם כרמב"ם³.

יב. אין לטלטל בשבת סכין של סופרים דדינו כסכין דאושכפי¹, וכן המקדח שקורים
פפרימ"ן דהוי מלאכתו לאיסור.

יג. צריך לפקק זוג שבדלתות ושתלויין בכלבים¹, הג"ה מיימ².

יד. אסור בשבת לצוד סוס שמרד, נר' ה"ה תרנגול¹.

טו. כשמבקרינן החולים בשבת אין לומר הש' ישלח לך רפואה שלימה¹.

טז. הנשים נוהגות לפשט אצבעות ידיהם סביב הנרות כשמדליקין, והטעם לא ידעו, דהא
פורדין אצבעותיהן והאור מבהיק ביניהן, אך יש להן להדביקם כדי שלא יהנו מן הגר עד

סימן יח ס"ד. מדברי רבינו משמע שכלל לא יתפלל, ובשו"ע ושאר פוסקים משמע שכחוץ לבית
הכנסת כן יתפלל, וצ"ע.

נח"ח 1234567

י. פ=עמוד תקיד. ו=דף 45, א.

1 דבמניה נעשית בסיס לדבר האסור, וכ"פ בשו"ע סי' שט ס"ד, וע"ש שיש מחלקים בין אם הניח
ע"מ שישארו שם כל השבת או ע"מ שיטלם בשבת.

יא. פ=עמוד תקיד. ו=דף 44, ב.

1 וכ"פ בשו"ע או"ח סי' שכח סמ"ח שאסור להניח בגד על מכה שיצא ממנה דם מפני שהדם יצבע
אותו, ועיין בלקט יושר ח"א עמ' 65 שפעם חתך בעל תרומת הדשן אצבעו בשבת עד שיצא דם ולא
רצה לקנח אפי' בבגד אדום משום צובע, וכ"ה שם בשם אר"ן.

2 וכ"פ בשו"ע או"ח סי' שכ ס"כ, ועיין מש"ב שם.

3 פרק כא מהל' שבת הכ"ה.

יב. פ=עמוד תקיד. ו=דף 44, ב. [בכת"י פ רק ראשית הסעיף].

1 עיין שבת קכג, ב: אמר אביי חרבא דאושכפי וסכינא דאשכבתא וחצינא דנגרי כיתד של מחרישה
דמיא. ובשו"ע ריש סי' שח נפסק דסכין של סופרים אסור לטלטל אפי' לצורך גופו או מקומו דהוה
מוקצה מחמת חסרון כיס.

אוצר החכמה

יג. ו=דף 45, א.

1 עיין שבת נג, א: ופוקקין לה זוג שבצוארה, ופירש"י שם, אבל כשאינו פקוק אפי' בחצר לא תצא
מפני שהעינבל שבתוכה מקשקש ומוליד קול, וכ"פ ברמ"א סי' שא סק"ג דהא דמותר לצאת בזגין
הארוגין דוקא בשאין בהם עינבל ואין משמיעין קול, ובביאור הגר"א שם כתב דה"ה בפקוק, ועיין
בבאור הלכה. ובמשנה ברורה שם סק"ו מסיים דבמקום הדחק נראה דיכול לסמוך על הסברא להקל
כיון שאינו מכוין להשמיע קול. וראה לקט יושר עמ' 48.

2 פרק כג מהל' שבת ס"ב.

יד. ו=דף 45, א.

1 עיין מגיד משנה פ"י משבת הכ"ד שהביא ירושלמי: אמר ר"י דהא אמרה שור שמרד הצדו בשבת
חייב. וכ"פ הרמ"א בשו"ע סי' שטו סק"ב דפרה וסוס וכ"ש שאר חיי' ועוף שמרדו אם צדן חייב
חטאת ע"ש.

טו. ו=דף 45, א.

1 עיין שבת יב, א: ת"ר הנכנס לבקר את החולה אומר שבת היא מלועזק ורפואה קרובה לבוא, הלכה
זו כתבה רבינו גם בשו"ת שלו סי' קטו, ובדינין והלכות שבסוף השו"ת סי' ח. וכ"פ השו"ע סי' רפז ס"א.

טז. פ=עמוד תקה. ו=דף 41, א.

^{אמר חכמה}

שברכו והוי עובר לעשייתו¹, או [י](ת)עשו הברכה טרם ידליקו והוי כדין וכשורה².

יז. נשאל לרבי מרז"א המשכים קודם תפילה לכתוב אם חייב לברך ברכת התורה כמו המשכים ללמוד, והורה לחיובא¹, ובלבד שלא יכתוב איגרת דרשות².

יח. מה שכתוב בתפילת תחינות וחזנות בברכות, לא יפה הוא, דאין יחיד קובע ברכה לעצמו, ועבירה גדולה היא ועובר משום לא תשא¹.

יט. פסק אבי העזרי שמותר מים בבקר קודם תפילה כי במים לא שייך אחר שנתגאה כי אין גיאות בשתיית מים, ודווקא בחול אבל בשבת וי"ט שצריך לקדש אסור לשנות אפי' מים, הג"ה מיהו נראה דאף מים אסור דכיון דממלא חפצו ונפשו מדבר שהוא צריך, אחר שנתגאה קרינן ביה עכ"ל¹, אבל מורי הק' הר"ר יצחק מקורביל² היה מתיר לשנות מים משתאיר היום ואמר מוטב שישתה מים משיצטער בתפילתו ולא מצי לכוין כלל³.

כ. מליקוטי מהר"י ווייל"א. כהנים בדוכנן יגביהו יד ימינם למעלה מיד שמאלם דכתיב ידו וקר' ידיו¹.

כא. מליקוטי מהר"י ווייל"א. אין ליטול הידים ממי שלא נטל כדאי' בערבי פסחים משום

1 כ"כ רבינו בדינין והלכות שבשו"ת מהר"י וויל אות כט והביאו בד"מ שם, וכ"פ הרמ"א סי' רסג סי' והביאו בשם מהר"ל.

2 נראה דעת רבינו כדעת הסוברים שמברכים קודם ההדלקה ועיין בטוש"ע שם.
יז. פ=עמוד תקד על הגליון. ו=דף 86, א.

1 כן הביא הב"י אר"ח סי' מז בשם האבודרהם, וכ"פ בשו"ע שם ס"ג, ועיין בט"ז והגר"א שם דהקשו מ"ש מהרהור דא"צ לברך, ע"ש.

2 ראה במשנה ברורה סי' מז סק"ד שלענין אגרת הרשות א"צ לברך בה"ת, אך מלשון רבינו נראה שיש איסור בדבר, ויתכן שהוא מכלל האיסור להתעסק בצרכיו קודם התפילה, עיין טוש"ע סי' פט.
יח. ו=דף 86, א.

1 ראה אר"ח סי' רטו ס"ד, ועיין בט"ז אר"ח סי' מז סק"ז שמאריך בענין ברכות שלא נזכרו בתלמוד. והחזות דעת יו"ד סי' קי בקונטרס בית הספק סק"ב לימד זכות על האומרים במעמדות ובקשות ברוך אתה ה' וכו', שלא אמרו שאין להוסיף על הברכות אלא בדרך חיוב, אבל בדרך גדרה מותר גם בהזכרת השם.
יט. ו=דף 86, א.

1 כ"ה בתשב"ץ הקטן והגהות רבינו פרץ סי' רג והובא בכל בו הלכות ק"ש.
2 הובאו דבריו גם בב"י מהגהות מיימוני פ"ו מהלכות תפלה בשם הסמ"ק ע"ש.
3 עיין ב"י אר"ח סי' פט שאם הוא צמא הרבה טוב יותר שישתה מים משיצטער בתפלתו, ועיין רמב"ם פ"ה מהלכות תפלה ה"ב דהרעב והצמא הרי הן בכלל חולים, אם יש בו יכולת לכוין את דעתו יתפלל ואם לאו אל יתפלל עד שיאכל וישתה, והעתיקו בשו"ע שם ס"ד, ובמ"ב שם סקכ"ה העתיק דברי הלבוש דדוקא ברעב הרבה, ולענין שתיית מים פסק המחבר דמותר.
כ. ו=דף 90, א.

1 כ"כ הגהות מיימוניות פ"ד מתפילה ושכן ראוי ע"פ הקבלה, והעתיקו ב"י אר"ח סי' קכח וכתב דכ"ה ג"כ בזוהר פ' נשא, וכ"פ בשו"ע אר"ח סי' קכח סי"ב.
כא. ו=דף 93, ב. הסי' כא, כב, כג מובאים במנהגי מהר"ל סוף הלכות נטילת ידיים לסעודה בשם ליקוטי מהר"י וויל.

הלכות ומנהגים לרבינו יעקב וויל

רצו

דקשה לרוח רעה¹. מהר"ם כתב דאסור ליטול מים מן הגוים דתנן כל המטמא במשא אין נוטלין ממנו לידים².

כב. מותר ליטול הידים לאכילה אפי' במים חמין, רק שלא יהא היד סולדת בהן¹, ולא בעינו רביעית כי אם לאכילה².

כג. נטל מן הנהר מברך על שטיפת ידים¹.

כד. אם פת הביצוע טוב אין צריך לטבל במלח כדאמרו לית דין בשש¹.

כה. אם אדם נכנס לסעודה ויש תבורות הרבה שאוכלים, וכל אחד ואחד מושיט לו כוס, מברך על כל אחד ואחד בפ"ה, שכל פעם הוא נמלך, וה"ה שצריך על כל אחד ואחד לברך אחריו ברכה אחת מעין שלש¹.

1 כן הוא בתשב"ץ סי' רעו, אבל ליתא בע"פ, וכנראה שהוא ט"ס וצריך להגיה: בברכות פרק שלשה שאכלו דף נא, ב ושם איתא אמר ריב"ל וכו' ואל תטול ידיך ממי שלא נטל ידיו, ובב"י או"ח סי' ד כתב כן בשם זוהר פ' וישב ופסק כן להלכה בשו"ע שם סק"ד, וע"ש במשנה ברורה סק"ד דבנטילה לאכילה רשאי אף ממי שלא נטל ידיו, וכ"ה בתשב"ץ שם שכתב: ואין ליטול שחרית ידיו וכו', וע"ש דגריס כן בגמ' אל תטול ידיך שחרית וכו' ע"ש.

2 דין זה הוא בנטילת ידים לאכילה. אך אין זו משנה, אלא תוספתא במסכת ידים והובאה בחוס' נדה עא, ב ד"ה מערה, דתניא שם כל שאינו מטמא את הידים במשא כשר לנט"י, וכתבו דיש שרוצים לדקדק מכאן דעכ"ל שמתמא במשא פסול לנט"י, וכתבו דשיבוש הוא ע"ש, והביאו בב"י או"ח סי' קנט ופסק בשו"ע שם סק"א דהכל כשרים ליתן מים לידים, אלא שהבי"ח שם כתב דטוב להתמיר משום דברי מהר"ם שהובאו בתשב"ץ [סימן רעת], וכ"כ המהרש"ל וכ"פ מג"א והעתיקו במ"ב ע"ש. כב. ו=דף 93, ב.

1 עיין בב"י סי' קס שהביא דעת רוב הראשונים דמותר אפי' במים שהיד סולדת בהם, וכ"פ בשו"ע שם סק"ו, אבל דעת רבינו להתמיר בזה כדעת הסמ"ג והסמ"ק שהובאו בב"י שם, וראה בתשב"ץ סי' רפב, וכ"כ המג"א שם סק"ח בשם הרש"ל, וראה במ"ב.

2 עיין שו"ע סי' קנח ס"י ששיעור גט"י לאכילה הוא ברביעית, אבל לענין גט"י שחרית כתב בב"י או"ח סי' ד בשם הרמב"ם דא"צ רביעית וכ"פ בשו"ע שם ס"ו, אולם בס"ז כתב דלכתחילה טוב להקפיד בגט"י שחרית בכל הדברים המעכבים בגט"י לסעודה, ולכן טוב להקפיד גם שיהי' רביעית וכמ"ש בביאור הגר"א שם ובמ"ב סקט"ו, וראה תשב"ץ סי' רפה. כג. ו=דף 93, ב.

1 וכ"ה במהרי"ל הלכות נטילת ידים, והביא שכן הנהיג מהר"ר יהודה לנדא, וגם באגור הביא כן בשם אביו שקיבל כן מרביתיו, וכן הוא בתשב"ץ סימן רעט. ועיין בשו"ע או"ח סי' קנט ס"כ שדעת המחבר שהמטביל ידיו מברך על גט"י, והרמ"א שם הביא י"א דמברכים על טבילת ידים או על שטיפת ידים וכן עיקר, וראה במ"ב שם סקט"ו שהביא מהאחרונים שהסכימו עם דעת המחבר, ורק אם המים פסולים לנטילה וטובים לטבילה כדלקמן סי' קס סק"ט מברך על טבילת ידים.

כד. פ=עמוד תקד. ו=דף 94, א.

1 עיין ברכות מ, א דרבא בר שמואל איקלע לבי ריש גלותא, אפיקו לי' ריפתא ובצע להדיא וכו', אמר להו לית דין צריך בשש, ופירש"י שם דבצע מיד ולא המתין למלח וליפתן דפת נקיה א"צ ליפתן וכ"כ תוס' שם דפת שלנו חשובה וא"צ לא מלח ולא ליפתן, וכ"פ בשו"ע סי' קסו ס"ב, וברמ"א שם כתב דמ"מ מצוה להביא על כל שולחן מלח קודם שיבצע כי השולחן דומה למזבח והאכילה כקרבן והוא מגן מן הפורעניות ע"ש.

כה. פ=עמוד תקד. ו=דף 94, א.

1 כי"כ תב"י בס"י קעט בשם א"ח בשם הר"מ וכ"פ בשו"ע סי' קעט ס"ד, ועיין ברמ"א סק"ה ובמ"ב שם.

כו. בפרק כל הבשר¹ ר' אמי ור' אסי הוו יתבי ואייתי קמייהו כלכלה דפירי אתא ר' ירמי גבייהו ולא יהבו ליה ואמר מדלא יהבו לי ש"מ אין מזמנין לפירות, ומכאן פסק מהר"ם בשנים שאכלו ובא אחד חייבין ליתן לו דגן או פירות או לשותות למ"ד כדי שיברכו עמו בזימון מדקאמר ש"מ אין מזמנין לפירות, הא אם היו אוכלין דגן היה צריך לאכול כדי לצרף להן שזימנו.²

כז. אין צריכים להניח חמץ שימצא אותו הבודק, דגם אם לא מוצא חמץ לא הוי ברכה לבטלה, כי הברכה קאי על המעשה ולא על החמץ. ומה שנמצא בדרשות מהר"י סג"ל להניח חמץ היינו משום שלא ישכח הביטול.³

כח. בני אדם הנזהרים מלאכול תרנגולים בימים ראשונים של פסח משום דחששו שמא ימצאו חמץ בזפק, ואם דעתם לאכול בימים אחרונים יאכילם מצה כל ימי הפסח.⁴

כט. הבודקים לאלמנות צריכים ליטול רשות וכח מהן לבדוק טרם יבדקו.⁵

ל. התיר כבוי לצורך יו"ט כגו' אם הוסק התנור ביותר רשאי לצננו כדאיתא באשרי¹, וכן אם נשרף הקדירה רשאי לכבותה שלא תיפסד התבשיל.²

לא. אסור לפרר מצה ביי"ט שקורין ריבא"ן³ כדי לאפות ביי"ט כ"א בימי תול המועד, וכן

¹²³⁴⁵⁶⁷⁸⁹⁰

כו. פ=עמוד תקד. ו=דף 94, א.

1 חולין קו, א ולפנינו הנוסח שונה.

2 ראה בהגהות מיימוני ברכות פרק ה' ה"ז, ובתשובות ופסקים למהר"ם (מהדורת כהנא) ח"א סי' קנט.

3 כ"פ בשו"ע סי' קצג ס"א, וראה במ"ב סק"ז.

כז. פ=עמוד תקד.

1 כ"כ רבינו בשו"ת סי' קצג, וראה גם במהרי"ל הלכות בדיקת חמץ: המניחין חמץ לפני הבודק וכו', שוב דרש דרש דאין צריכין להניח חמץ לפני הבודק דגם אם לא מצא בבדיקה מאומה לא הוי ברכה לבטלה, דהכרכה קאי גמי על הביטול שמבטלין מיד אחר הבדיקה, עכ"ל. וראה בשו"ת מהרי"ל החדשות סימן מח, רמ"א סוף סי' תלב ובמ"ב סק"ג, וראה בחק יעקב סק"ד שכתב עוד טעם לדבר, ע"ש.

כח. פ=עמוד תקז.

1 כ"כ רבינו בשו"ת סי' קצג וז"ל: ואותם שאינם אוכלים תרנגולים בימים הראשונים ובאחרונים אוכלים לא מצאו ידיהם אא"כ נוהרים תוך הפסח שאין מאכילין אותם אלא מצה ולא שום תבואה, עכ"ל. וראה בשו"ע או"ח סי' תסז סט"ז דחטה או שעורה שנמצאת בזפק העוף לאחר הבהוב העוף מותר, ואפי' קליפה א"צ דהזפק הוא במקום קליפה, והב"ח שם פסק להחמיר דאסורה כולה, ובשע"ת שם הביא מקונטרס "טוב עין" שבסוף "ועד חכמים" לתיד"א שצריך איזה ימים קודם פסח לקנות עופות הצריכים לו לכל הפסח ולהאכילם מעת קנייתם דוחן ואורז שאין מחמיצין, ע"ש.

כט. פ=עמוד תקח.

1 ראה שו"ע או"ח סי' תלד ובמ"ב סק"ט. ובספר המנהגים למהרי"ל הלכות בדיקת חמץ איתא: הבודק לאלמנה היא מבטלת בעצמה וכו', ואם אינה יכולה כלל לבטל בעצמה אז יבטל הבודק בשבילה והיא תעמוד אצלו בשעת הביטול דנראה כשלוחה וכו', עכ"ל.

ל. פ=עמוד תקח.

1 ביצה פ"ב סי' יט.

2 כ"כ רבינו בחשובותיו בסי' קצג (אמצע התשובה), גם סוף הפיסקה מובא שם בשם האשרי. וכ"פ בשו"ע ריש סי' תקיד.

לא. פ=עמוד תקח. ו=דף 35, ב.

1 כ"כ רבינו בשו"ת סי' קצג.

כל שאר דברים שאיפשר לעשותן מעי"ט אין לאפות בי"ט עצמו². וכן אותם האופין מצות בליל שני שאינו רשאי לטהר אגנא דלישא אח"כ אלא א"כ שיצטרך לצורך י"ט וכן המגלגלי והמדקרי שעושין בהן המצות אך יש להשליך כל הכלים בצונן ולהכביד אותם באבנים שלא יציפו למעלה³.

לב. אין לברר ריי"ש בי"ט¹, ואי לעשות לביבות משום דאיפשר מעי"ט². אין מבשלין בתוך קדירה חדשה בי"ט³.

לג. מי שלא שתה רביעית או הרוב מרביעית וגם לא בהסיבה צריך לשתות שנית¹, ושיעור רביעית אצבעיים על אצבעיים², ושיעור כזית הוא כחצי ביצה³ וראייה ממסכת יומא⁴ דאמ' אין בית הבליעה מחזק יותר מביצת תרנגולת, ואמ' בכריתות⁵ דאינו מחזיק יותר מב' זתים, אלמא זית הוא חצי ביצה.

לד. גם כל היושבים יטלו ידיהם בכל פעם ופעם¹.

לה. קטנים ונשים לא יאמרו הודו אבל אנא מצי למימרינהו¹.

לו. מליקוטי מהר"י ווייל"א. מותר לרחוץ לקטנים הראש אחר ר"ח¹ ולכבס בגדיהם², ולא הרבה יחד³.

¹²³⁴⁵⁶⁷ה"ח

2 עיין במנהגי מהרי"ל הלכות יו"ט (דפוס ירושלים עמוד כג) דמשמע שחלוק על רבינו. וראה בשו"ע אר"ח ריש הלכות יו"ט סימן תצה, ובב"י ד"ה ומ"ש בירושלמי, וראה בהלכות ומנהגי מהר"ש סימן ל סק"ד. ובענין חוה"מ ראה בס"י תקלג סק"א.

3 כ"כ רבינו בשו"ת ס"י קצג, ועיין שו"ת מהרי"ל החדשות סימן מט ומש"כ המהדיר בהערה 1 שם. לב. ו=דף 35, ב. 1 וכ"כ במנהגי מהרי"ל הלכות יו"ט (עמוד כג).

2 ראה סימן תצה במ"ב סק"ת, ובמנהגי מהרי"ל ריש הלכות יו"ט.

3 ראה שו"ע סוף ס"י תקב, האיסור לבשל ביו"ט בקדירה חדשה היא דינא דגמרא בביצה לד, א. אך כבר פסק רבינו והשו"ע הביאו להלכה דבקדירות שלנו נגמר בישולן אצל הקדר, ולכן מותר לדידן לבשל בקדירה חדשה. לג. פ=עמוד תקח.

1 ראה בשו"ע ס"י תעב ס"ז ובגו"כ, ושם בסעיף ס כתוב: „וישתה כולו או רובו" ופי' במ"ב סק"ל היינו כולו לכתחילה או רובו כדיעבד, וכ"כ רבינו בשו"ת ס"י קצג.

2 ראה במהרי"ל הלכות ההגדה, וכ"כ רבינו בשו"ת ס"י קצג, וראה מה שהאריך בזה במ"ב ס"י רעא סק"ח.

3 גם זה בשו"ת רבינו ס"י קצג, וכ"פ בשו"ע ס"י תפו ס"א ועיין במ"ב שם.

4 דף פ, א. ראה לקט יושר ח"א עמ' 142.

5 דף יד, א.

לד. פ=עמוד תקח.

1 וכ"כ רבינו בשו"ת סימן קצג, וראה בלקט יושר ח"א עמ' 88, ומדברי הטור והשו"ע ס"י תעג משמע שרק בעה"ב גוסל ידו.

לח. פ=עמוד תקח.

1 כ"כ רבינו בשו"ת ס"י קצג. ועיין הלכות ומנהגי מהר"ש ס"י שמה, יכ"כ במנהגי מהרי"ל סוף הלכות ההגדה, ועיין בשו"ע ס"י תעט ובמ"ב סק"ט.

לו. ו=דף 48, א.

1 ראה מ"ב ס"י תקנא סקצ"ג שהביא דברי הלבוש.

2 כ"כ במנהגי מהרי"ל הלכות תשעה באב, ובמנהגי מהרא"ק ס"י קלג.

3 כ"כ ברמ"א ס"י תקנא ס"ד, ועיין במג"א סקל"ט ובשו"ע ס"י תקלד ס"א.

לז. כמה בני אדם אוכלים סעודה גדולה בערב ט' באב ומהר"י ווי"ל לא עשה כן, והיה מתמיה על העושים והם לוקחים הראייה מערב י"כ דאמר שם כל האוכל ושותה וכו' ¹.

לח. בליקוטי מהר"י ווי"ל א כתב אם רגיל ב' יאכל בה' בסעודה המפסקת, וכן הבחורים אל יאכלו ביחד כמנהגם ¹.

לט. צוה לעשות הברכה על מקרא מגילה בחשאי בט' באב קודם איכה ¹.

מ. ש"ץ כשמגיע לאבל אנחנו שאומרים לפני הוידוי יש לו להפסיק כדי שיאמרו הצבור עמו אבל אנחנו חטאנו, כי זהו עיקר הוידוי, על כן יאמרו כל הציבור עמו אלהי וא"א תבא כו' בנחת עד גמירא ¹.
אוצר החכמה

מא. מה שלא התירו לאשה להטעים התבשיל ולפלוט דווקא בתעניות הכתובים, אבל תעניות דימי' הנוראים מותר' להטעים ולפלוט לאלתר ¹.

מב. מדינות רבות נוהגי' שאין מתענין ערב ר"ה כי אין נכת' בשום מקום, ובמדינתנו ¹ נוהגין כל העם להתענות ², על כן הרגילין לאכול בשחרית (ו) אין למחות בידן משום גילוי מילתא ³ דאינו רק מנהג ולא חיוב, והרוצים לאכול קודם עמוד שחרית (ו) צריכים להתנות קודם לכן ⁴. ולשתות אין צריך תנאי דאין לו קבע ויכולין לשתות כל הלילה ⁵, ואפילו בשחר כשמשכים לסליחות שאינו תענית גמור, אך ⁶ צריך להתנות לשתות כשיעמוד.

לז. פ=עמוד תקה. ו=דף 48, ב.

1 בשו"ע ריש סי' תקנב פסק דאין לאכול בסעודה המפסקת ב' תבשילין ולא בשר ויין, וכתב הרמ"א בשם ראשונים דאף משקין אחרים ממעט בשתייתן ממה שרגיל תמיד, ועיין בטור שם שהביא מכמה ראשונים שמיצטו מאד באכילת ע"ב. ואפשר דאין כוונת רבינו כאן לסעודה מפסקת, אלא סתם סעודה ביום ערב ט"ב, וצ"ע לדינא.
לח. ו=דף 49, א.

1 ראה ב"י סי' תקנב מש"כ בשם הראב"ה ובטור בשם אביו.
לט. פ=עמוד תקה.

1 כ"כ בספר המנהגים של רבי אייזק טירנא, ובהגה"מ כתב כן בשם מס' סופרים והביאו בפרישה סי' תקנט, וראה בדרכי משה סי' תקנט סק"ב ובמג"א סק"א.
מ. פ=עמוד תקה. ו=דף 66, א.

1 וכ"כ רבינו בשו"ת סי' קצא, וראה בטור או"ח ריש סימן תרו.
מא. פ=עמוד תקה. ו=דף 53, ב.

1 ראה בטור ובשו"ע ריש סי' תקסז וברמ"א שם, ובלקט יושר ח"א עמ' 114.
מב. פ=עמוד תקה. ו=דף 52, א.

1 בכת"י ו: ובאשכנז.

2 כ"כ בטור סי' תקפא דנוהגין באשכנז להתענות כולם בער"ה.

3 נראה דצריך להגיה: משום מיגדר מילתא.

4 כ"כ הדרכי משה שם בשם מהרי"ל דצריך להתענות, אך דעת הרמ"א שם דמפני שיש הנמנעים להתענות משום חוקות העכו"ם ולכן אוכלין מעט קודם עלות השחר, ולכן א"צ להתנות דהואיל והמנהג לאכול הוי כאילו התנה.

5 כן דעת הטור והמרדכי סי' תקסד ולשתות א"צ תנאי, וכ"פ הרמ"א שם.

6 נראה דצריך להגיה: אינו צריך להתנות. וראה במנהגי מהרי"ל הלכות ימים גוראים (עמ' לו).

מג. מי שיש לו יין חדש אל יעשה קידוש אלא על הישן וישתה יין החדש והכוס של קידוש יתן לבני ביתו.¹

מד. המתענה בראש השנה תכף אחר יציאתו מבית הכנסת צריך ללמוד ולעסוק במלאכת שמים כל היום כולו, דפלוגתת אמוראים בגמרא² דכתוב אחד אומר עצרת להשם וכת' עצרת יהיה לכם, הא כיצד, חד אמר או כולו לכם או כולו להשם, וחד אמר חציו להשם וחציו לכם, ומיהו האי דאמר חציו לכם מודה הוא שאם אין כאן חציו לכם כגון המתענה בעינן כולו להשם.³

מה. הפסוקים שאומרים בר"ה בסדר מלכויות זכרונות שופרות לא יאמרו אותן כמו שכתובים במחזורי, אך כמו שכתובים בתהלים כל דקדים במזמורים יקדים נמי בתפילה.⁴

מו. התוקע ליולדת או לחולה יתקע להם קודם שישמע תקיעות בבית הכנסת ויכוין שהוא נמי יצא חובתו בתקיע' זו כי צריך שומע ומשמיע. ואם שמע כבר תקיעות בב"ה אינו רשאי לתקוע עוד כי הוא עובר שבות דרבנן מאחר דיצא כבר ידי חובתו.⁵

מז. בערב י"כ טובלין בלא ברכה אחר חצות ומי שאינו יכול לטבול משום צער ישפוך על גבי ראשו ט' קבין מים⁶, דהיינו רי"ו בצים בגימ' ארי"ה וכתב⁷ אריה שאג מי לא יירא. והטובלים ג' פעמים מנהג שטות הוא, וכן האומר וידידי תחת המים.⁸

מנ. פ=עמוד תקה. ו=דף 55, א.
1 עיין בהלכות ומנהגי מהר"ש סי' רט, במנהגי מהרי"ל הלכות ראש השנה (עמ' 37), לקט יושר ח"א עמ' 124, ספר המנהגים לר"א טירנא, שו"ע סי' תר ס"ב ובנו"כ.
מז. פ=עמוד תקו. ו=דף 52, ב.

1 פסחים סח, ב, ביצה טו, ב.
2 כ"כ רבינו בדינין והלכות אשר בסוף ספר תשובותיו וז"ל שם בסי' נה : ועוד אומר אני מי שמתענה בר"ה צריך ללמוד כל היום או לומר תחינות כיון דהאי גברא אינו מקיים חציו להשם וחציו לכם צריך לקיים כולו להשם דבהא מודה רבי יהושע לרבי אליעזר, עכ"ל. וראה בדרכי משה או"ח סימן תקכט שהביאו וכתב דלא נהירא, חדא דהא מתענה לה' והוי כולו לה' ועוד דהא דמותר להתענות דהוי"ל עונג וא"כ מיקרי כולו לכם ע"ש, והעתיקו המג"א ריש סי' תקצו והכריע דיש להחמיר, ועי' בשע"צ שם שהביא דברי הא"ר שחולק על המג"א, וראה בחיי אדם שכתב דלכתחילה ראוי שילמוד כל היום, אך אם קשה לו הדבר יכול לסמוך על דעת המקילין, ע"ש.
מה. פ=עמוד תקו. ו=דף 61, א.

1 ראה במנהגי מהרי"ל, ובלקט יושר ח"א עמוד 126, ובמה שציין שם המהדיר מספר המנהגים. וכ"כ הטור סי' תקצא בשם רב האי, וראה ב"י שם ד"ה כתב רב האי.
מו. פ=עמוד תקו. ו=דף 55, ב.

1 ראה הלכות ומנהגי מהר"ש סי' שלב, מנהגי מהרא"ק סי' יט סק"ג, לקט יושר ח"א עמ' 125. וכ"כ הטור סי' תקפט בשם בעל העיטור ע"ש ובב"י.

מז. פ=עמוד תקת. ו=דף 64, א.

1 הלכה זו מביא הרמ"א בסי' תרו סק"ד בשם רבינו, וראה במ"ב סקכ"ב.
2 עמוס ג, ח.

3 כ"כ רבינו בתשובותיו סי' קצא, וכ"פ בשו"ע סי' תרו ס"ג וברמ"א שם, ועיין במנהגי מהרי"ל הלכות עיי"כ (דף מד, א) שחולק על רבינו, ועיין במנהגי מהרא"ק סי' לג.

- מח.** בליל כל נדרי מברכין על הטלית מבעוד יום דאיפלגי בו רש"י ור"י.¹
- מט.** הישינים בבית הכנסת ירחיקו מארון הקודש ואל ילינו שם רק לומר מילי דתשבחות אבל בכדי לאו מצוה הוא ואדרבה עבירה היא בידם.¹
- נ.** נעילת הסנדל נ"ל דמותר לאותם שיש להם כאב ברגליהם לילך לבית הכנסת, במיימוני¹ ובאשירי² חולי שאין בו סכנה יכול לנעול מנעל.³
- נא.** במוצאי י"כ מרבין בסעודה¹ דאיכא במדרש² בת קול יוצאת ואומרת לך אכול בשמחה לחמך. ויש שנוהגים להתחיל מיד בסוכה דכתיב³ ילכו מחיל אל חיל⁴.
- נב.** בעל העיטור כת' גזל עצים וסיכך בהן לא יצא¹, ומשום הכי צריך ליוזר לפרוע לגוים כמו אתרוג.²
- נג.** בחול נוהגים לברך המוציא קודם לישב בסוכה ובשבת וי"ט לישב קודם.¹
- נד.** כשירדים גשמים יש מברכין המוציא בסוכה, ולאו שפיר עבדי דצריך לברכו במקום סעודה.¹
- נה.** אין לתלות שעטנז בסוכה אלא הי' גבוה שלא יוכל ליגע בו.¹

- מח.** פ=עמוד תקת. ו=דף 65, א.
- 1 כ"כ רבינו בתשובות בס"י קצא, וכ"פ הרמ"א בס"י ית ס"א בשם החשב"ץ ס"י קלב, וכ"ה במנהגי מהרי"ל ובמנהגים לר"א סירנא.
- מט.** פ=עמוד תקת. ו=דף 65, א.
- 1 כ"כ רבינו בס"י קצא בתשובות, והרמ"א בס"י תריט סק"ו מביאו. וראה גם בשו"ע או"ח ס"י קנא ס"א וס"ד, ובמנהגי מהרי"ל סוף הל' ליל יום כיפור.
- 2 פ=עמוד תקת. ו=דף 65, א.
- 1 רמב"ם הלכות שביתת עשור ס"ג ה"ח.
- 2 ראה רא"ש יומא פ"ח סוף ס"י א.
- 3 כ"כ רבינו בשו"ת ס"י קצא וכ"פ בשו"ע ס"י תריד ס"ג וראה במנהגי מהרי"ל הל' ליל יום כפור.
- נא.** פ=עמוד תקט.
- 1 כ"כ רבינו בשו"ת ס"י קצא, וכ"פ הרמ"א ס"י תרכד : ואוכלים ושמתים במוצאי יו"כ דהוא קצת יו"ט.
- 2 כן הביאו בביאור הגר"א שם.
- 3 תהלים פד, ח.
- 4 כ"כ רבינו בשו"ת שם, וכ"ה במנהגי מהרי"ל ריש הלכות סוכות, וכ"פ הרמ"א שם והביא שתי הלכות אלו בשם כמה מהראשונים ובהם רבינו.
- נב.** פ=עמוד תקט. ו=דף 73, א.
- 1 הביאו בטור סו"ס תרלו, ועיין בשו"ע וברמ"א שם ס"ב.
- 2 כ"כ רבינו בשו"ת ס"י קצא.
- נג.** פ=עמוד תקט.
- 1 כ"כ רבינו בשו"ת ס"י קצא. וראה בטור ס"י תרמג, והרמ"א בס"ג פסק כן להלכה בשם רבינו.
- נד.** פ=עמוד תקט.
- 1 כ"כ רבינו בשו"ת ס"י קצא, וראה בלקט יושר ח"א עמ' 143 ובשו"ע ס"י תרלט ס"ה.
- נה.** פ=עמוד תקט.
- 1 כ"כ רבינו בשו"ת ס"י קצא, וכ"כ המג"א ס"י תרלט סק"ט בשם הד"מ והביאו המ"ב סקכ"ד, וראה פתחי תשובה יו"ד ס"י שא סק"א.

- נו. קטן שאי צריך לאמו חייב בסוכה¹.
- נז. בשעת נטילת לולב וניענוע יקרב האתרוג אל הלולב כדאיתא ברקנטי¹.
- נח. לדידן י"ט שני כ"ט ראשון¹, לכך הנותן לולב ואתרוג לתינוק ביום ראשון ושני אל יתן לו לבד אלא יאחזו עמו דקטן הו' קונה ולא מצי לאקנויי².
- נט. בשביעי לא ינעצו הערבה בלולב¹.
- ס. איטר יד יטול לולב בשמאל כל אדם שהוא ימינו, הרא"ש¹.
- סא. מי שאין לו לולב אל ישאל מחבירו אלא יתן לו במתנה¹.
- סב. נהגו¹ אנשי מעשה להצניע הלולב לצורך אפיית המצות הואיל דאיתעבד בו מצוה יתעבד בו אחרית' כדאמ' גבי עירוב פ' כל כתבי² וכן ציצית שנפסל יסמנו בו ספר³.
- סג. (מליקוטי מהר"י ווייל"א). האוכל בחנוכה במקום אחר צריך להדליק הנרות בביתו¹.
- סד. כתב מהר"ם המדליק בנר של חרס צריך בכל לילה חדשים¹, ה"ה המדליק בקליפי אגוזים. ואותן שהן של ברזל או נחושת צריך לנקותם בכל לילה ברותחין. ואל יתן את הנרות במקום שצריך לפנותם ממקום שהוא למקום אחר כגו' אצל התנור או במקום חם וכה"ג, אלא יתנם במקום שאיפשר לעמוד שם עד כלותם².

- נו. פ=עמוד תקט.
- 1 כ"כ בטור ובשו"ע סי' תרמ ס"ב, והיינו מדרבנן כדי לתנכו במצוות, וכ"כ רבינו בשו"ת סי' קצא.
- נז. פ=עמוד תקט.
- 1 הוא ברקנטי ס' אמור, וכ"פ בשו"ע סי' תרנא סי"א, וכ"כ רבינו בשו"ת סי' קצא.
- נח. פ=עמוד תקט.
- 1 ראה טור ושו"ע סי' תצו.
- 2 בסוכה מז, ב א"ר זירא לא ליקני אינש הושענא לינוקא כיומא טבא קמא וכו', ובמרדכי בשם רמב"ן דאם אוחו עם התינוק כיון שלא יצא מידו לגמרי שפיר דמי, וכ"כ רבינו בשו"ת סי' קצא, וכ"פ בשו"ע או"ח סי' תרנח ס"ו, וע"ש במרדכי דנקיי הדעת מחזירין אותו למקומו והתינוק נוטל אותם מעצמו ומברך עליו, והעתיקו בשעה"צ שם.
- נז. פ=עמוד תקט.
- 1 ראה בטור סי' תרסד ס"ז ובמ"ב סקכ"ו.
- ס. פ=עמוד תקט.
- 1 כ"כ רבינו בשו"ת סי' קצא, וכ"ה במנהגי מהרי"ל הל' לולב, והרמ"א פסק כן בסי' תרנא ס"ד בשם רבינו.
- סא. פ=עמוד תקט.
- 1 כ"פ בטור ובשו"ע סי' תרנח.
- סב. פ=עמוד תקט.
- 1 כ"כ רבינו בשו"ת סי' קצא וראה בסי' קצג (עמוד קלח טור ב). 2 שבת קיז, ב.
- 3 כ"ה במנהגי מהרי"ל הל' ציצית ותפילין, וכ"כ המ"ב בהלכות ציצית סי' כא סק"ת בשם המהרי"ל.
- סג. ו=דף 80, א.
- 1 כ"כ רבינו בדינין והלכות סי' לא, וראה בלקט יושר ח"א עמ' 152, טור סי' תרעז סק"א, רמ"א ומ"ב שם.
- סד. ו=דף 80, א.
- 1 ראה תשו' פסקים ומנהגים מב"ב ח"א סי' תרו, ע"ש. וראה טור סו"ס תרעג.
- 2 ראה דינין והלכות לרבינו סי' לב.

סה. כת' מהר"ם¹ הסעודות הם של רשות, דווקא הדלקת הנרות והלל קבעו בחנוכה ולא משתה², כ"ש השחוק³.

סו. (מליקוטי מהר"י ווייל"א). משמתחיל המגילה אין להפסיק עד אחר הברכה האחרונה¹.

סז. דרש לנקוב כלי אשר מולחין הבשר בהן סמוך לשוליהן ולהדפנות כי שמה הכלים הם¹ משופעים אי' הדם יכול לצאת ומתקבץ שם וחוזר הבשר ובולע².

סח. בני אדם המקבצים מי הדחת הקערות לתת לבהמות יזהרו שלא יאספו בכלי אחד דשל בשר וחלב יחד דהוי בשר וחלב והוי אסור בהנאה אפי' ליתן לבהמה¹.

סט. אין להעמיד קדירה של חלב כשאינה מכוסה תחת יורה של בשר התלוי למעלה ממנה משום דנופל מן היורה לתוך הקדירה¹.

ע. יורה של בשר הסמוך לאש אין להניח תחתיה סמוך לה קדירה שיש בה חלב וכן איפכא¹.

עא. אסור להסתפק מן המים שמחממין תוך הקדירות שמחזירים תמיד בתנורים מבפנים של בית החורף שמעמידין בתוך התנור קדירות בשר ולפעמים דחלב וקופצים טיפין מהן בקדירה הקבועה¹ שם ומטריפות אותה, דכלי חרס אינו יוצא מידי דופיו לעולם².

עב. כלי שמסתפקין ממנו לבשר ולחלב, אין לשאוב ממנו לא בקערה של בשר ולא בקערה של חלב רק בכלי מיוחד שמותר לתרוייהו. וכן אין להסתפק מן חיק שיש בו מלח של בשר לחלב או איפכא¹.

[מ"ח 12945]

פח. ו=דף 80, א.

1 הובא בתשב"ץ סי' קע ובלקט יושר ח"א עמ' 150.

2 וכ"פ בטור ובשו"ע סי' תרע סק"ב, וראה ברמ"א שם.

3 וכ"ש לחנוך הבית — תשב"ץ שם.

סו. ו=דף 84, ב.

1 ראה בטור ובשו"ע סי' תרצב ס"ב ובמ"ב שם.

סז. פ=עמוד תקת. ו=דף 114, ב.

1 נראה דצריך להגיה: אינם משופעים.

2 ראה סור יו"ד סי' סט סט"ז ושם בס"ח.

פח. פ=עמוד תקד. ו=דף 112, א.

1 כ"כ רבינו בדינין והלכות סעיף כא. ודין זה הביאו הרמ"א ביו"ד סי' פז סי' בשם רבינו, וכתב הש"ך בסק"ט דהיינו כשהדיחם במים רותחים ועירבם, הא לא"ה אינו אסור בהנאה, כיון דאינו אסור מה"ת אלא דרך בישול.

פס. פ=עמוד תקד. ו=דף 112, א.

1 ראה שו"ת רבינו סימן מד, וראה בשו"ע יו"ד סימן צב ס"ח, וכ"ה במנהגי מהרי"ל הל' איסור והיתר ובלקט יושר ח"ב עמוד 1.

ע. ו=דף 112, א.

1 ראה מה שצוין בסעיף הקודם.

עא. פ=עמוד תקד. ו=דף 112, א.

1 בכת"י ו. כתוב: משום קדירות בשר וחלב נוגעים בה.

2 הלכה זו מובאת בדינין והלכות סי' כ"ד, והרמ"א הביאה בסימן פז סי' בשם רבינו, וכתב: ובדיעבד אין לחוש בכל זה ואף לכתחילה אין בזה אלא חומרות בעלמא והמיקל לא הפסיד, עכ"ל.

עב. ו=דף 112, א.

1 ראה שו"ע ורמ"א יו"ד סי' פח ס"ב וס"ס צה, וערוך השלחן סי' פח סעיף י' ויא' וסי' פס סקט"ז.

עג. עורכים תבשילי בשר בחד מקום וחלב בחד מקום¹.

עד. סכינים של בשר ושל חלב בתיק אחד זה ע"ג זה צריך להפסיק לשון עור ביניהם¹.

עה. אין לשהות חלב הקרוש בתוך קיבת העגלים גדיים וטלאים¹.

עו. כחל אין לבשל כלל אפי' לבדה¹.

עז. אסור לכתוב כתב של קודש תוך ספרי פסוליהו, אפילו למחוק כתב שלהם ולכתוב כתב של קדש במקומו מ"מ אסור¹, אע"ג דהרבה² דעות מחולקים בזה אם מועיל ביטול בדברים האילו, מ"מ ליקחנו לדבר מצוה כזה כל דיעות שוות דלא מועיל הביטול. ודבר תימה מניין היתר ועל מה סומכים להלוות לגוים על פטר חמור [פטרס שר"י] שלהם דהא עיקר העבירה הוא שהם מתפללים בהם³. ואמ' בפירוש שאם יש לישראל ספר פסול או פטר חמור שאסור לו למכרו לגוי משום דמסייע לדבר עבירה. ומותר לכבד הגלחים הצלמים אע"פ שצורת צלמים בבגדיהם מפני שהן עצמם אינם מכבדים הצלמים האילו ואינם משתחוים להם, לפיכך אינו נראה כמשתחוה לצלם⁴, וכן מותר להלוותם על אותן בגדים.

עח. בני אדם הרוצים לעשות יין בגיתות של גוים צריכין לכבד הגיתות יפה יפה מאד כשמתחיל¹ ויעיין שלא ישאר על הגת משל גוי אפי' זג או חרצן אחד, אע"ג דיין נסך בטל בס' מ"מ אסור לבטל איסור לכתחילה, ולא יניח לגוי לישא הענבים ולשופכם על הגת אלא יסייע הישראל עמו לכל הפחות כדי שלא יהא כח הגוי לבד כששופכן על הגת ומשם ואילך אסור לעשות שום דבר ע"י גוי אך היהודי יתן הקרשים והבריחים על העמודים להכביד העמודים והקורות כדרך העולם. וכן אסור להניח את הגוי להכות ולדחוק את הבריחים אם לא שהיהודי מסייעו. ולפתוח הגת לירד היין לתוך הבור או הדות דווקא יעשה ישראל לחדותה וכן לנקות ולכבד הגת אח"כ מן הענבים שפלטו היין ג"כ ע"י יהודי ולא ע"י גוי והיהודי יהא תדיר שמה ולא ילך משם אפי' רגע אחת¹.

עג. ו=דף 112, א.

1 ראה שו"ע יו"ד סי' פח ס"א, וסי' צה ס"ו, ובערוך השלחן סי' פח סק"י.

עד. ו=דף 112, א. 1 ראה שו"ע יו"ד ריש סי' צא ובסי' צה ס"ו.

עה. ו=דף 112, א.

1 ראה בשו"ע ורמ"א סי' פז ס"י.

עו. ו=דף 112, א.

1 וכ"כ מהרי"ל במנהגים ולאחר שחילק בין כחל שקרעו לכחל שלא קרעו, כתב: מנהג יפה שלא לבשל שום כחל כלל גם אם קרעה וכו', עכ"ל. וראה בשו"ע יו"ד סי' צ וברמ"א שם סק"א וב'.
עז. פ=עמוד תקו. ו=דף 144, א.

1 ראה שו"ע יו"ד סי' קלט סי"ד וט"ו שתי דעות בנידון. וראה לקט יושר ח"ב עמ' 13.

2 בכת"י ו: דכמה דעות.

3 ראה שו"ע יו"ד סי' קמו ס"ח, וסי' קג ס"ג.

4 כ"כ רבינו בדינין והלכות סי' כח, וראה ברמ"א סוף סימן קג שהביא שתי דעות בנידון, ואחת מהן דעת רבינו. וסיים הרמ"א שטוב להתמיר כסברא ראשונה. וראה פסקים וכתבים לבעל תרומת הדשן סי' כז וסי' קיב.

עה. פ=עמוד תקו. ו=דף 120.

1 ראה שו"ע יו"ד סימן קלה ומנהגי מהרי"ל ה"י יין נסך.

עט. וכשרוצה ישראל להכשיר חביות של גוי הישנים צריך להגעילם במים רותחים, ואל ישפוך הרתחים דרך משפך תוך החבית, משום דמשפך הוא כלי שני ויצט[נ]נו הרתחים טרם מגעילין, אך יערה הרתחים מכלי ראשון דרך מגופת החבית אל תוכו, או יניח אבן מלובן אל תוך המשפך או אוד וישפוך הרתחין עליהן ומיחשב אז גם המשפך כלי ראשון ויגעיל בטוב.¹

פ. אסור לישיבע על דבר שברור לכל שהוא אמת בודאי ואינו צריך שבועה¹, וג"כ עובר על לאו לא תשא וגם על לא תשבעו בשמי לשקר. והנשבע בשם בין בלשון קדש בין בלשון אשכנז צריך התרה² וכן איתא במ' שבועות³.

פא. לא יפה עושים הנודרין לילך לקברות למרחקים¹.

פב. לעולם יהא עניים בני ביתך, פי' לעשות מלאכתך¹.

פג. יתן צדקה בלא מעשר¹, ואל ילמד את בניו מן המעשר². אל יקח ספרים מן המעשר³, ולא יקנה מצוות מן המעשר⁴ דצריך ליתן לעני⁵, וכל דבר שהוא חייב אל יעשה מן המעשר כגון לזון אביו⁶.

עט. פ=עמוד תקנ. ו=דף 120.

1 ראה שו"ע יו"ד סימן קלה סק"ו וברמ"א וסקט"ו, וע"ש בכל הסימן שיש הבדל בין סוגי כלים. וראה לקט יושר ח"ב עמ' 11.

פ. פ=עמוד תקנ. ו=דף 144, א.

1 כ"פ בשו"ע יו"ד הלכות שבועות סי' רלו ס"ד, ובירושלמי שבועות אמרו: עשרים וארבעה עיירות הן בדרום וכולן חרבו משום שבועת שוא אע"פ שהוא אמת וכו' עכ"ל, והביאו הרי"ף והרא"ש סוף פ"ג דשבועות הירושלמי הנ"ל, וראה לקט יושר ח"ב עמ' 29.

2 ראה בשו"ע יו"ד וברמ"א ריש סי' רלז דאפי' בלא הזכרת שם הוי שבועה בכל לשון שיאמר, ובש"ך שם סק"ב הביא בשם תשובות מהר"ם דאם הזכיר שם לבד בכל לשון אפי' לא הזכיר בתחילת דבריו לשם שבועה, הוי שבועה מטעם יד. ובסור שם מביא דעות ראשונים ששבועה הוי רק כשנשבע בשם או באתר מן הכינויים.

3 סוף פרק שבועת העדות דף לו, א.

פא. ו=דף 143, ב.

1 ראה טוש"ע יו"ד סימן רג ס"ד.

פב. ו=דף 143, ב.

1 כ"כ הרמב"ם בפירוש המשנה אבות פ"א מ"ה, וכ"ה בפ"י רבינו יונה שם. וז"ל הרמב"ם בפ"י ממתנות עניים הי"ז: ציוו חכמים שיהיו בני ביתו של אדם עניים ויתומים במקום העבדים וכו' ואם יהיו עניים בני ביתו בכל שעה ושעה מוסיף זכויות ומצוות, ע"כ. וראה שו"ע יו"ד סי' רנא ס"ו ובש"ך וט"ז שם.

פג. ו=דף 143, ב.

1 נראה דצריך להגיה: בלא נדר, וכמ"ש בשו"ע יו"ד סי' רנז סק"ד ובסי' רג סק"ד.

2 ראה בלקט יושר ח"ב עמ' 76 שכתב: מותר ללמוד בנו ממעשרו תלמוד וכו', ועיין בשו"ת באר שבע סי' מא ובשו"ע הרב הלכות תלמוד תורה סעיף ז ושו"ת פרי יצחק ח"ב סי' כז.

3 ראה אהבת חסד למרן הח"ח פרק י"ט אות ב'.

4 ראה ט"ז יו"ד סי' רמט סק"א מה שמחלק אם היה דעתו ע"ז שרשאי לקנות בזה מצוות ע"ש, ומה שמביא מתשובת מהר"ם מ"ץ שאם לא היה יכולת בידו ולא היה עושה אותה מצוה, יכול לקנותה מן המעשר. ובשל"ה מחלק בין מצוות שהיו בין כה וכה נקנות ע"י אחרים שאותן אינו יכול לקנות מכסף מעשר, והובאו דבריו בהגהות רעק"א יו"ד סי' רמט.

פד. האומר אתן צדקה לעני הוי נדר וצריך לקיים¹ שנאמר² וכל [נדיב] לב עולות, אפי' מחשב בלבו³.

פה. בני אדם המתבררים ענק בית הצואר שקורין קולע"ר של צמר על בגד פשתים ומפסיקין ביניהם רצועת עור קטן שאי' נראה לעינים לא יפה עושים, אע"ג דהאשירי התיר, היינו כשיש הפסק גדול הנראה לעינים כגון בחגור והכא אית בהדיא באשירי או לפעמים שתפיר הולכ' מעבר לעבר¹.

פו. אסור לעשות טלית מבגד בוקשי"ן¹ שקונין מגוים דחיישינן שמא עירבו בו פשתן².

פז. כשסורקין פשתן בכלי המסרק שקו' העכו"ל לסרוק בו קנבוס צריך לנקרו יפה יפה מן הפשתן¹.

פח. ואסור לילך בארבע כנפות על בית הקברות משום לועג [לרש], והא דאית' החם דציציותיהן נגרר' על הקברים היינו לועג, היינו כימיהם דעושי' בכל בגדיהם ציציות ומכא זה אי אפשר בענין אחר אבל בזמן הזה אסור¹.

5 ראה במנהגי מהרי"ל הלכות ר"ה ובשו"ת מהרי"ל סי' נו וכן בשו"ת מהרי"ל החדשות סי' קח דבכל אלה נאמר שהמעשר שייך לעניים. וכ"ה בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג (ד"פ) סי' עד, ושטמ"ק כתובות דף נ, א. וראה רמ"א, לבוש, ש"ך, ט"ז סי' רמט.

6 בשו"ת מהרי"ל סוף סי' נד כתב: במעשר כספים דרבנן התיר הגדול מהר"י אופנהיים בתשובה להאכיל לאביו ולאמו וכו' ושוב הביאו בס' נו (במהדורה החדשה סק"ז). והאריכו האחרונים בדברים ראה שו"ת חת"ס יו"ד סי' רלב ד"ה ולא, שו"ת לבושי מרדכי מהדורא תליתאי יו"ד סי' מת, שו"ת סרי יצחק ח"ב סי' כז ועוד.

פד. ו=דף 143, ב.

1 כ"פ בשו"ע יו"ד סי' רנז ס"ג, וראה בס' רג סק"ה ובש"ך ופרישה שם.

2 דברי הימים-ב כט, לא.

3 כ"כ הרמ"א בס' רנח ס"ג, ועיין בשו"ע תו"מ סי' ריב ס"ח.

פה. ו=דף 143, ב.

1 ראה שו"ע יו"ד סי' ש ס"ק ג-ד ובנו"כ שם.

פו. ו=דף 144, א.

1 ראה שו"ת מהרי"ל החדשות סי' ה סעיף ב: ... שיש בו פשתן של בקרון והוא אותו שקורין בוקצין מטעם שיש בו פשתן וכו', ע"ש. וראה שו"ת מהר"ם מרוטנבורג (ד"ל) סי' רל, תשב"ץ סי' רסו.

2 ראה שו"ע יו"ד סי' שב ס"ב.

פז. ו=דף 144, א.

1 בירושלמי פ"ט דכלאים איתא דר' שמואל היו לו ב' מיטות א' לצמר וא' לפשתן וצוה להרחיקן מיד זה מזה כדי שלא יעבור חוט מאחד לשני.

פח. ס=עמוד תקז. ו=דף 144, א.

1 הלשון משובש, דהרי איתא בברכות יח, א: רבי חייא ורבי יונתן הוו שקלי ואולי בבית הקברות הוה קשדיא תכלתא דרבי יונתן, א"ל רבי חייא דלייה וכו'. וכתב שם רבינו יונה דשמעינן דמותר ללבוש ציצית, אלא שיש לזוהר שידלה הציצית, מיהו אפשר לומר דדוקא בציצית שמטיל במלבוש שלובש לצורך עצמו כמו שהי' מנהגם באותו זמן שהיו הולכים כל היום לבושים בסליתות, אבל בסליתות שאינן מכוונות למלבוש אלא לקיים את המצווה של ציצית בלבד יש לו להיזהר שלא ללובשן לגמרי, והעתיקו הרא"ש שם בברכות. וכ"פ בשו"ע או"ח סימן כג סק"א כל שהציצית מגולים ע"ש ובמ"ב סק"ג, ולפי"ז צריך להגיה כאן: דאע"ג דאיתא בברכות דכל שאין הציציות נגררות על

פט. הורה מהר"י וייל"א¹ אם פדה חברו משבי הגוי, שחייב לסלק את הפודה מכל הזיקות שבעולם ומכל הממון שהוציא בשבילו, ואפילו אם אמר אל תפדוני וזה פדאו בלי רשות מ"מ צריך לשלם כל מה שהוציא עליו, וכן פסק מהר"ם².

צ. וששאלת על בית יד שמחובר אם חוצץ בטבילה, דבר פשוט הוא דכל ידות הכלי שאין עתיד להסירו ולקצץ לא חייצי כמ' מזכני בזמן שאיגו נשמט הוי חיבור¹.

צא. כתב הרא"ש דאין חייבים לכבד את הזקן אא"כ שהוא בן שמונים¹ ולא פחות, ות"ח אינו חייב לכבד זקן ע"ה, אכן אם הזקן חסיד ואדם כשר חייב לכבדו², ואי לאו, לא, ואדרבה מצוה לבזותו ולביישו.

הקברים מותר ואינו לועג, הוא דווקא בימיהם אבל בזה"ז אף כשאין נגזרים אסור. וראה בלקט יושר ח"א עמ' 11 וח"ב עמ' 88.

פפ. פ=עמוד תקד. ו=דף 144, א.

1 בתשובות סי' קמח וקמט ע"ש בארוכה.

2 מרדכי ב"ק סי' נח—נפ, שו"ת מהר"ם מרוטנבורג (ד"פ) סי' לט.

צ. פ=עמוד תקה. ו=דף 94, א.

1 ראה שו"ע יו"ד סי' קכ סק"ב.

צא. פ=עמוד תקה. ו=דף 94, א.

1 נראה דצריך להגיה: בן שבעים, וכן הוא להדיא בלשון הרא"ש פ"ק דקידושין, ובטור ריש סי' רמד שמביא את הרא"ש, וכ"פ בשו"ע יו"ד סי' רמד סק"א.

2 ראה בשו"ע סי' רמד סק"י, ובטור ובי"ש שם.

שיקול דעת אמיתי

פוסק השולחן ערוך (חו"מ סימן י"ז סעיף ז') : „צריך הדיין לשמוע דברי הבעלי דינים ולשנות אותם, שנאמר „ויאמר המלך זאת אומרת זה בני החי וגו'". שלמה המלך, לא הסתפק בשמיעת טענות שתי הנשים, הוא חזר ושינן אותן לעצמו. וכל כך למה ? על ידי שינון הטענות בפיו, הדברים חשובים בעיניו כדברי עצמו, וממילא הספק נהפך לספק „שלו", ועל ידי זה יחתור בכל כחו להוציא משפט אמת לאשורו.

תשובות ופסקים לרבינו יעקב וויל

1234567

א

יגדל נא כסאך, ותרב חכמתך, ככלכל ודרדע והימן¹, שאירי אהובי מחו' מהר"ר זעליקמן².

אוצר החכמה

חזי מר גם פה באתרין אשה אחת ושמה טוקלין והיא ממשפחתה של מרת טוקלין, והאשה טוקלין אמרה ג"כ שעיקר שם שלה רחל, והזקינה שנקראת על שמה ג"כ היה שמה רחל, והעולם קוראים אותה טוקלין כי אביה ואמה קוראים אותה טוקלין מחמת חיבה, ואותה הזקינה הייתה מיושבת בכאן ושאלתי הזקינה שהכירו אותה האשה ואומרים שידוע להם שאין לאשה שם אחר אלא טוקלין, וכיון שכל העולם קוראים אותה טוקלין, ונשכת שם האחר דהיינו רחל, אין לכתוב בגט אלא טוקלין, שאם יכתבו גם רחל יסברו שהיא אשה אחרת כמו שכתבתי, אע"פ שיש אומרים שגם שמה רחל, הרי המיעוט ומועטים הם, וכיון שכל העולם קוראים אותה טוקלין ואין שום אדם קורא אותה רחל וגם העולם אינם יודעים משם זה פשיטא שאין לכותבו אלא בשם שקוראים לה כל העולם. וגדול מזה כתב הרא"ש פרק השולח * דכתב ז"ל אבל כשהוחזק בשני שמות במקום אחד דינ' חד ואפילו בחניכ' והא דאמר בשמעת' רובא מרים ופורתא שרה דמשמע אפילו בחד מקום צריך לכתוב שניהם, היינו לכתחילה כו' עד והא דאמ' לקמן כת' חניכתו כשר וכן היו גקיי הדעת שבירושלים עושים, משמע דאפי' לכתחילה אין צריך לכתוב עיקר השם י"ל דמיירי בחניכה שמכירים אותה בכל מקום והכל קוראים לה בשם זה אל' כשחותם בשטר או שקורא בתורה קוראים אותו בשם המובהק, ולהכי סגי בשם דחניכ' לחוד עכ"ל. אלמא בחניכה שקוראים לה בכל מקום כותבים לכתחילה ואע"פ שקורא בתורה וחותם בשטר בשם המובהק וכ"ש בנדון דידן שהכל קור' אותה טוקלין ואין העולם יודעים משם אחר דהיינו רחל ויש לכתוב טוקלין וכל שום וחניכ' דאית לה. ואם לבד מהסס הניח לכתוב ב' גיטין, באחד לכתוב טוקלין, ובשני יכתוב רחל המכונה טוקלין, ואותו גט שכתוב טוקלין לחוד יתנו לה הראשון כי הוא העיקר, ולאח"כ יתנו לה גט האחר. וכן שמעתי שעשה מה"ר הלל ז"ל * באחד שהיה מסופק אם היה שמו גרשום או גרשון והניח

סימן א : כת"י גינבורג 155 (בסוף הכת"י).

1 ע"פ מלכים-א ה, יא.

2 כותרת התשובה בכתה"י היא : „תשובת מהר"י וויילא למהר"ז אופנהיים ס"ל יצ"ר רבי זליגמן מגדולי אותו דור היה, בן בנו של הפרשן הנודע רבי מנחם ציוני, כיהן ברבנות בקהילות אנדרנך, בינגא, אופנהיים. אירגן את הוועד בעיר בינגא בו השתתפו גדולי הרבנים באשכנז, ונקרא גם רבי זליגמן בינגא. שאלותיו ותשובותיו מצוטטות ומוזכרות בספרי גדולי אותו דור : תרומת הדשן [פרי"ט ס"י קסו], שו"ת מהר"ם מינץ [ס"י לא, לב, ג, סד, עט], מהר"י ווייל [ס"י קסה-ט, קס]. „אביר הרועים" קורא לו רבי יעקב וויל [ס"י קס]. במסגרת „מפעל תורת חכמי אשכנז" שע"י „מכון ירושלים" עומד בקרוב לראות אורה ספר „מנהגים" לרבי זליגמן, ואליו יצורפו תשובותיו ופסקיו המפורסמים בכת"י ובספרים.

3 ס"י ז.

4 הוא רבי הלל מערפורט ראה עליו פריימן במבוא ל„לקט יושר", „מוריה" שנה חמישית גל' ט-י.

לכתוב ב' גיטין, וכן עשיתי ג"כ פעם אחת באחד שהייתי מסופק בו אם היה שמו שמריה או שמריהו⁵. אבל נ"ל דסגי בגט אחד הכתוב בו טוקלין לחד מטעמים שכתבתי⁶.
ושלום נאם שאירך יעקב וילא.

ב

עוד כתב מהר"י בתשובה¹ וז"ל: ומ"ש לשלוח כפייה לבגך לא מסתבר לי ולא נהגינן הכי במדינתנו ליתן שום כפייה אלא לאחר שירדו לדין ושקבלו עליהן הדין והכי מסתבר. ומה שכתב מהר"י מרפורק שיפטרו אותך ממסים, אמת הוא שבמדינת אושטרייך הוא המנהג לפטור הרבנים ממסים ועולי², אבל בשאר המדינות אין המנהג כך³. ואפילו הגאון מהר"ם ז"ל מתחילה כשבא למגנץ⁴ לא רצו לפוטרו עד לסוף דאזל פרוטה מכיסו לגמרי, וכן מהר"ר מאיר לוי ז"ל, וכן מהר"ז כ"ץ ז"ל בנורנבערק כתב למהר"ר יוחנן ז"ל והפציר בו שיכתוב לקהל נורנבערק שיפטרו אותו מעולים והשיב לו שגם הוא צריך ליתן עולים בקמדין מקום

5 עי' תשובת מהר"י ווייל סי' קפ דשמריה ושמריהו הם שני שמות, דגברא דשמיה שמריה לא מצינן שמריהו וגברא דשמיה שמריהו לא מצינו שמריה, ומשו"ה איכא לספוקי ולא אזלינן בתר רובא עכ"ל, והובאו דבריו ביש"ש גיטין פרק השולח סי' לא באות ש. ובכת"י של "סדר גיטין וחליצה" לרבי יעקב מרגליות כמה תשובות ופסקים בנידון, ואלה עתה בעריכה במסגרת "מפעל תורת חכמי אשכנז", ומפני כן לא נאריך כאן, ואך אעתיק מתוך אחד מכה"י הנ"ל [כ"י אוקספורד אופ. 304 דף 89 ב] אשר נכתב ונערך ע"י רבי אייזיק מרגליות בנו של רבי יעקב מרגליות, שהעתיק שם כמה מהגיטין שסדרן אביו, וז"ל שם: הגטין של בינגא נתנם אמ"ו הגאון [מהר"י מרגליות] ע"ד הגאון הרב הגדול זלה"ה, כמדומה אני שהוא מהר"ר זעליקמן אביו של מהר"ר זלמן ציון זלה"ה מנורנבערק. . . .

בשלישי בשבת באחד ועשרים יום לירח אדר שנת חמשת אלפים ומאתים ושמונה כו' מגין כאן בבינגא כו' אנא יעקב בן שמעון הלוי המכונה זימלין בן^{אוצר התכנה} וכל שום וחניכה דאית לי ולאבהתי ולמקומי ולמקום אבהתי כו' אנתתי טוקלין בת יוסף הכהן כו'.
שמואל בן אליקים עד

נתן בן דוד עד

הרי להדיא שרבי זליגמן ואחריו רבי יעקב מרגליות קבלו הלכה למעשה פסקו זה של רבינו יעקב ווייל.

6 עי' שו"ת מהר"ם מינץ סי' סד שהביא תשובה זו ומסקנתו דאם לבו מהסס יכתוב שני גיטין, ורש"ל שם ביש"ש שמות נשים אות ט כתב דטוקלין הוא כינוי לרחל, ובנחלת שבעה סי' מו חולק עליו שאינו כנוי דווקא לרחל, אלא מעשה שהי' כך הי' דהוסיפו לה שם ע"ש, אבל בב"ש אהע"ז סי' קכט בשמות נשים אות ט הביא מש"כ רש"ל ודלא כנחלת שבעה, ומסיק ג"כ מש"כ מהר"ם מינץ דכל שנשכח שם העריסה רחל יש לכתוב שני גיטין.

סימן ב: כת"י מיכ. 84 (רשימת גויבואר—בודלינה 784) דף 45, א.

1 ליתא בתשובותיו הנדפסות שלפנינו, ובסי' קמו כתב ששורת הדין נותן שאין לך כח לדון על שום אדם בע"כ וכו', ותיתי לי שכל ימי לא דנתי על שום אדם בע"כ וכו' ע"ש.

2 עי' בתרומת הדשן סי' שמא וסי' שמב שדן בנידון זה, וכתב דבאוסטרייך ואגסיה פוטרינ ממס כל היושב בראש ישיבה אבל בגבול דבני ריינוס כמדומה שאין נוהגין כן, וכ"כ מהר"י ברונא בתשובותיו סי' קב דבאוסטרייך טולין וזכשן פטורים הרבנים ממסים.

3 עי' תשובות מהר"ח אור זרוע סי' קסב על רבינו מאיר שקבע בית מדרשו במגנצא, ואפשר שכוונתו לרבינו מאיר מרוטנבורג.

דירתו. ואיפשר הטעם [ד] בזמן הזה לא דיינינן על הרבנים דין ת"ח וכן משמע בספר אגודה⁴ וכן שמעתי שהיה דן כן מהר"ם ז"ל. ומ"ש איך שגזרת עליהם שיבאו לאתר' דידך לדון עמך ויביאו עמך ג' בתורים הררים במקומם וסמכת על תלת גברי רבירבי דסמיכי שהסכימו על דידך לדבר זה, תמהיני מאד דהא איתא בתשובה אלי מי שיש לו דין עם אחר שהוא ראש העיר אין צריך לדון עמו באותה עיר, אלא ילך עמו לעיר אחרת לדין אע"פ ששניהם דרים באותה עיר⁵. וכ"ש בעובד' דידן שגזרת עליהם שיבאו מעירים לעירך לדון עמך. וראיתי מהר"ם ז"ל שאחד היה לו תביעה על פרנטי נורנבורק והזמין אותם חוץ לעירם לדון במקום אחר מהאי טעם.

ע"כ מהרי"ץ ז"ל

ג

לאביר הרועים מתו' מהר"ר זלמן, על דשאלנו' מבשר שנשחט בעי"ט אם מותר למולחו בי"ט. מטיבותא דמר תמיה על ר' אפרים דאסר כדאיתא במרדכי בפ"ק דביצה דהא ברור לדבר הנטעם הוא דבשר הנמלח היום עדיף טפי מהנמלח מאתמול דהא המלח מפיג טעמו¹ ואי לאו דמסתפינא אמינא שהגאון לא היה בקי בתיקון ואילו אתי עובדא לידי הייתי מתיר לכל הפחות בדיעבד ע"י שינוי². וכעין זה שמעתי משאירי הח"ר יוסף ז"ל שאמר לי שראה ממחר"ר שלום ז"ל על בשר שנשחט מעי"ט ולא נקרו אותו מעי"ט שהיתיר לנקרו בי"ט ע"י שינוי³, ומכ"ש בנידון דידן וק"ל. עכ"ל מהרר"י וויילא יצ"ו.

4 כ"כ האגודה בפ"ק דחולין: "ועוד נראה לי דבעונות אין עתה ת"ח שיודע אפי' מסכת כלה" עכ"ל, ועי' בתשובות מהר"י ווייל סי' קמו שהביא דברי האגודה, וכתב שאותו שתיקן האגודה הי' קודם הגזירות ואפ"ה כתב שבאותו זמן אין ת"ח שיודע אפי' מסכת כלה, כ"ש בזה"ו שאין אנו נחשבין כנגדם וצפורן שלהם היתה רחבה מכרסנו ומוזה הטעם כתב רבינו מהר"י מולין ז"ל שבזה"ו אין דנין שום ת"ח על שום למדן המבזה ת"ח לקנוס אותו ליטרא דדהבא, וכ"כ שם בתשובה סי' קסג והוסיף שבזה"ו נתמעטו הלכות והרבה רבנים דאפילו צורתא דשמעתתא לא ידעי וכו' ויש מהם שאינם מדקדקים אמעשיהם וסני שומעיהו ועל ידם מתחלל שם שמים ופשיטא דאין להם דין ת"ח לא למיעבד דינא לגפשיה ולא לקנוס ליטרא זהב המזולל בו, ומטעם זה לא נהגו כן בשום למדן בזה"ו דין ת"ח דבהדי הוצא לקי כרבא וכן הי' דן מהר"ו כץ ז"ל בנורנבורק ע"ש, וראה בדינין והלכות למהר"י ווייל סי' סח, ובשו"ת מהרי"ל סי' סז, ועי' ברמ"א יו"ד סי' רמג ס"ד שפסק דאע"ג דאין בדורנו עכשיו חכם לענין שיתנו לו ליטרא דדהבא אם מגיישו מ"מ לענין לפוטרו ממס אין מדקדקים בזה רק שיהא מוחזק לת"ח כמו שנתבאר סי' שמא, ומ"מ יש מקומות שנהגו לפטור ת"ח ממס ויש מקומות שנהגו שלא לפוטרו וכמש"כ בשו"ת תרומת הדשן הנ"ל.

5 עי' ב"י חו"מ סי' יד בבד"ה שהביא מתשב"ץ תשובת ר' שמואל ב"ר אלחנן על אחד שגדולי העיר ופרגסיה הזמינוהו לדין, והנידון אומר איך אדין בעיר הזאת כיון שאימתו מוטלת על הדיינים וחייבו את הדיינים והנידון לילך למקום הסמוך, ותשובה זו הובאה במהר"ם מרונטנברג דפוס פראג סי' תקמו, ועי' בפ"ת שם סק"ה.

סימן ג: כת"י מיכ. 84 דף 158, ב.

- 1 כיכ בתרומת הדשן סי' פ בשם אחד מהגדולים שקיבל מרבותיו להתיר מפני שהדבר ידוע שהבשר השהה במלח מפיג טעמו, וכ"ה בספר "הלכות ומנהגים מהר"ש" סי' נא. וראה בשו"ת מהרי"ל סי' סט.
- 2 ובשו"ע או"ח סי' תק ס"ה פסק להתיר בלא שינוי.
- 3 כ"ה בספר הלכות ומנהגים מהר"ש הנ"ל סי' תית וסי' תסת, ומש"כ שם בסי' נא לאסור, ע"כ היינו

ד

שמעתי משם מהר"י וויילא יצ"ו שאנו קיימא לן דדם ביצים דאורייתא¹.

ה

שמעתי משם מהר"י וויילא יצ"ו שאין חותכין הצפרניים ולא מגלחין ולא מקיזין דם בראש חדש¹.

ו

ראיתי מהר"ר יעקב וויילא יצ"ו שהיה מגביה הכוס בידו כשבירך ברכת המזון אפילו ביחודי בלי זימון¹.

ז

ומהר"ר יעקב וויילא יצ"ו פסק הלכה למעשה שאינה חייבת בקבורת בעלה, וכן איתא בתשובת האשירי¹.

בלא שינוי, וכ"פ רמ"א שו"ע שם ס"ו, ובמ"ב שם בשם אחרונים דהא דבמליחה שרי אפי' בלא שינוי משום דמפיג טעמו ע"ש.

סימן ד: כתי"י מיכ. 84 דף 119, ב.

1 היינו דם שעל הקשר דהוא דם ריקום וכדעת רשב"א והטור יו"ד סי' סו וכ"ד מהרש"ל ביש"ש חולין סי' קכ, אבל דעת הרמב"ם וסמ"ק וש"ד ואו"ה דאין דם ביצים אסור מדאורייתא כלל, עי' ש"ך שם סק"י.

סימן ה: כתי"י מיכ. דף 140, ב.

1 כ"ה בצוואת רבינו יהודה החסיד שלא יגלח אדם הראש ולא הזקן בר"ח וכן לא יטול צפרנים בר"ח, וכ"ה במג"א אר"ח ריש סי' רס ובבה"ט שם.

סימן ו: כתי"י מיכ. דף 142, ב.

1 עי' שו"ת מהר"י וויילא סי' קצג שכתב דמגביה הכוס טפח מעל השולחן אפילו אין לו זימון, ובב"י אר"ח סי' קפב הביא ממדרש הנעלם דהמברך ביחיד איצ' כוס והמדקדקים חוששין לדברי הגאונים דאפי' ביחיד טעונה כוס וחוששין ג"כ לדברי המדרש הזה ע"כ נוהגין שמגיחין הכוס על השולחן ואינם אווזין אותו בידים, וברמ"א שם ס"ב דנוהגין מנהג זה על דרך הקבלה ומשום דעיקר קפידא ע"פ קבלה הוא לאחוז את הכוס בידים כדרך המברכים, וכמ"ש הגר"א שם, אבל במג"א שם הביא דברי ב"ח דחולק וסובר דיאחוזו בידו ולא לחוש לדברי מדרש הנעלם, וכן הביא מ"ש מהרי"ו בתשובותיו הנ"ל דאף ביחיד מגביה טפח וכתב דמ"מ אין ראוי מדבריו לדברי ב"ח דאפשר דנוסלו ואח"כ מניחו.

[אוצר החכמה]

סימן ז: כתי"י מיכ. דף 143, ב.

1 שו"ת הרא"ש כלל סז ס"ג ובכלל נ ס"א, ובשו"ת מהר"י וויילא סי' קנו הובא דין זה בשם מרדכי פרק נערה, והובאו דבריו בד"מ אהע"ז סי' ק וכ"פ בשו"ע סי' קיח סי"ח. וראה בשו"ת מהרי"ל התדשות סי' קצו, וב"ה אהע"ז סוס"י קיח בשם הסמ"ק מציריך (ח"ב סי' קפ עמוד קי), ומהר"ם ב"ב (ד"פ) סי' תתקכו.

1234567 ח"ח